

Yaratıcılığın Geliştirilmesinde Sanat Eğitiminin Önemi*

Hidayet TELLİ**

İnsanlık, tarihin ikinci büyük devrimini yaşamaktadır. Birinci devrim, insanın göçebelikten kurtulup toprağa bağlanması olarak kısa ca özetlenirse, ikinci devrim de insanın, topraktan kopması olarak adlandırılabilir. Dünyamız bu ikinci devrimin sancıları içindedir. Önce insanın elinin yaptığını makinaların yapması, daha sonra insanın düşündüğünü, makinaların yapmasına yer vermesi büyük bir yarış biçiminde sürmektedir. Bu olgu, insanları, eskiden düşünülemez bir biçimde toplu yaşama durumuna getirmiştir. Herşeyin toprak olduğunu söyleyen insanlar artık günlerce toprağa basmadan yapay birçok gereçlerden yapılmış yerlerde yaşamaktadırlar. Bu değişen olgu içinde insanın yaratıcılığı önem kazanmaktadır. Yaratıcı gücü gelişen ülkeler, gelişmiş ülkeler olmaktadır. Çünkü, insan, hergün yeni bir biçim, yeni bir fikir üretmek durumundadır.

Bizim toplumumuz bu yüz yılın başında, gerilerde kalmış bir çağın koşulları içinde yaşarken, bir çağı bütünüyle atlayarak endüstri çağına geçmek gibi bir durumla karşı karşıya gelmiştir. Birden bire genel bir düşünceden pozitif bilime, el sanatlarından fabrikasyona, sanatta tekrardan araştırma ve yaratıcılığa geçmek gerekmiştir.

El sanatlarının geçerli olduğu çağlarda, kişilerin ve toplumun yaratıcı gücüyle, en zevkli, en ince, en zarif işleri yaratmış, eserler ortaya koymuş toplumumuz, içinde bulunduğu çağda da bir yer almak durumundadır.

Birkaç yüzyıl, bilim-teknik ve sanattaki gelişmelere kapalı kalmış toplumumuz, yeni çağa uyum sağlamada bir boşluk içinde kalmıştır. Cumhuriyet dönemi ile bu boşluğu kapatma çabaları sürerken, artık evrensel bir durum olan endüstri ürünleri bize de girdi. Toplum, radyosuz, uçaksız, radarsız, traktörsüz vb. endüstri ürünlerinden yoksun düşünmek olanaksızdır. Ancak, hazır alınan her şeyin büyüleyici bir etkisi oluyor. İnsanlar bu büyüleyici etkiye kapıldılar mı kendi yaratıcılıklarını kullanamıyor ve tembelleşiyorlar.

Toplumumuz kendi düşündüğünü, yarattığını üreten duruma geçmek isterken, kimi kez eskiyi tekrar ederek, örneğin (halı kilim mo-

*Yazarın, TED Salonlarında «Sanat Eğitimi» konulu Açık Oturumda Sunduğu konuşma metnidir.

**Gazi Eğitim Enstitüsü Resim Öğretmeni.

tiflerini, tabaklara, vazolara koyarak) eskiyi de yozlaştırdı, kimi kez herkesin yararına sunmak için, eski güzel seramik ya da toprak kapları, plastikten dökerek, gereç uyumsuzluğu yanında biçim, yapay gerecin olanaklarına uymadığı için yoz ürünler yayılmaya başladı.

Uluslararası düzeyde yer alabilmek için evrenselleşen endüstri ürünleriyle kendimizi dünyaya kabul ettirmek durumundayız. Bu da ancak, insanlarımızın yaratıcı güçlerini ortaya çıkarmak, geliştirmek ve bu güçleri kullanılabilir duruma getirmekle başarılabilir.

En kısa anlamıyla eğitimin amacı, yaşamanın amacıdır diyebiliriz. Öyle ise bu dünyada çağdaş yaşayabilmek için, günümüz insanını bilinen bir şeyi tekrarlayan ya da kopya yapan bir insan yetiştirme yerine, güçlerini zorlayarak, düşünerek, buluş yaparak onları yaratıcı insanlar olarak yetiştirmek zorundayız.

Yaratıcılığın geliştirilmesinde sanat eğitiminin yeri önem kazanır. Yaratıcılık, yalnız doğuştan yetenekli kimselere, özgü bir olgu değildir. Her insanın kendine özgü bir yaratma yolu vardır. Bunun için sanat eğitimi, her çocuğun özelliklerini ortaya çıkarmaya uygundur. Sanat eğitimi yoluyla çocuk, ilerde hangi meslek grubunda yer alırsa alsın, kendinden önce yapılanların üzerinde birşeyler yapmağa çalışacaktır. Böylece, gelişmeye adımlar atılacaktır.

Eğitimimizdeki, bilineni tekrar etmeyle çocuğu değerlendirme yöntemi, onu hiçbir zaman çağdaş yetiştiremez. Zihinsel gelişimi tembelleştir. Çünkü, ancak yaratıcı durumda zihin en verimli ve geniş anlamda çalışır. Yaratıcı etkinlikler bir bütündür. Okullarda çocuğun yaratıcılığı yalnız bir dersle geliştirilemez. Tüm eğitim ve öğretimin bu amaca dayanması gereklidir. Okul öncesinden çocuğun gelişimini tamamladığı 14-15 yaşına kadar bu böyle devam etmelidir.

Sanat eğitimi, özellikle ilkokul öğretmenleri için, psikoloji, genel öğretim yöntemleri vb. dersler gibi, bir meslek dersidir. Sanat eğitimi yoluna başvurmadan diğer bütün eğitim ve öğretim etkinliklerini ilkokul öğretmeni yapamaz. Ne okuma, ne Hayat Bilgisi, ne Tarih, ne Tabiat Bilgisi öğretilbilir.

Öyle ise, sanat eğitimi dersinin özel amacı için ayrılan ders saatının dışında da sanat eğitimine başvurarak çocuğun yaratıcılığını bir bütün olarak geliştirmek gereklidir.

Yaratıcılık, kişinin içinden yöneltilir. Dışardan ancak uyarma yapılabilir. Bunun için sanat eğitimi, sınıfın dört duvarı arasında oluşan bir olgu değildir. Çocuğu uyarmak için, okulun bahçesi, okulun koridorları, sınıfın düzeni, çocuğu uyuracak nitelikte olmalıdır.

Çocuğu araştırmaya yöneltecek, doğayı tanıyacak çalışmalar çok önemlidir. Sanat eğitiminde yaratıcılığı geliştirmek için, çocuğa anlatım olanağı sağlamalıyız. Bu da çocuğun, dersten mutluluk duyması, çalışmalarını zevk ve neşe ile yapabilecek ortamı hazırlamakla başlar.

Çocuğa başarı tadını tattırmak gereklidir. Bu, öğretmenin çocuğa her yaptığına «iyi» demesi demek değildir. Her çocuğu uyaracak teknik ve gereç başka başka olabilir. Kimi kez konu, kimi kez bir teknik, kimi kez bir gereç, çocuğun yaratıcılığını uyarabilir. Ve çocuk başarılı olabilir. Her normal çccuğun başarılı olabilecek bir yönü vardır. Başarı tadını tadan bir öğrenci, ilerde de başarılı olmaya çalışacaktır.

Nekadar çok deneme yapılırsa çocuğun o kadar çok başarıya yaklaşacağını da unutmamak gerekir. Öğretmenin yardımı bu denemelerin yapımında, gerek teknik, gerek gereç olanaklarını tanıtmak bakımından olabilir. Ancak, deneme yaptıracağım diye, çocuğun asıı amacına ulaşmasını önleyecek sıkıntılı bir ortam yaratmamak gereklidir.

Çocuğun yapıtları, samimi ve onun içdünyasını ortaya çıkaracak nitelikte olmalıdır. Ona özgü bir anlatım getirmelidir. Bu yaratıcılığın şah damarıdır.

Çalışma yeri de iyi düzenlenmelidir. Gereklili araç gereç bulundurulmalıdır. Böyle hazırlanmış bir ortam, çocuğu başarıya götürecektir.

Sanat eğitim dersinde en önemli şeylerden biri de konu seçimi ve konunun ortaya konuluş biçimidir. Öğretmen eğer, konuyu iyi ortaya koyamaz, şakalarla, nüktelerle ya da etkili sorularla öğrencilerin dikkatini toplayamazsa, sonuç başarısızlıkla biter. Konunun sunuluşu bir eğitcinin başarısıdır. Konuyu verdikten sonra hiç bir zaman, öğretmen öğrenciye kuracağı düzen, sececeği motif üzerinde etkili olamamalıdır. (Buraya ev yap, Buraya ağaçlar koy gibi) Her şeyden önce çocuğa kendisinin görüşünün önemli olduğunu kavratmak gereklidir.

Konu belli bir sürede bitebilecek biçimde olmalıdır. Konu, aktif, somut, dinamik bir bütünlük içinde ve ilerleme yapabilecek nitelikte olmazsa bir iki dakika sonra çocuk benimki bitti diyebilir. Konu, devamlılığı sağlayacak bir yol izlemelidir. Bu yol tabii olmamalıdır. Hiçbir zaman zorlayıcı olmamalıdır.

Yaratıcılığı ortaya çıkarmada çocuğun yaptıklarını değerlendirme de önemlidir. Değerlendirmeler kırııcı, ürkütücü olmamalıdır. Yaratıcı başarıyı övme, dışa vuran düşünceyi hoşgörmeye, çocuğa kendi yeteneğini tanıtmak, yaratıcı çocuğun endişe ve korkularını yenmesine yardım etmek eğiticinin en önemli görevlerindedir. Çocuklara belli biçimleri kopya ettirmemek, resimli dergilerin etkisinden onları kurtarmak ,yine eğiticinin görevleri arasındadır.

Sanat eğitimi ile iş eğitimi de bir bütünlük içinde yürütülmesi gereklidir. İş eğitimi çocuğa, yalnız el becerikliği veren bir ders değildir. Türlü gereçlerle çocuğun yaratıcılığının ortaya çıkarılmasına yardımcıdır. Çocuk, elini, düşüncesini, zekâsını bir gereçle biçimlendirerek ortaya bir eser çıkarır. Bu da yaratıcılığın ta kendisidir. Bunun için önceden belli bir biçim, çocuğa hiç bir zaman tekrar ettirmemelidir. Teknikte, bu eğitim de ancak bir araçtır. Hiç bir zaman amaç olamaz.

Çocuklarımızı bilimde, teknikte ve sanatta başarılı kılmak istiyorsak onların yaratıcı çalışmalarına önem vermemiz gereklidir.

Eğitim ve Bilim Dergisi

YAYIN İLKELERİ

1. Yazı hacmi, sayfada 200 sözcük hesabıyla 10 daktilo sayfasını geçemez.
 2. Dergide yazım birliğinin sağlanabilmesi için TDK Yazım Kılavuzu ilkelerine uyulması gerekmektedir.
 3. Yazının daha anlaşılır olması için, yazılarda yabancı kökenli terimlerin hem Türkçe, hem de yabancı dildeki karşılıkları birlikte yazılabilir.
 4. Güncel eğitim sorunlarına ilişkin yazılara öncelik verilir.
 5. Yazılar, iki kopya gönderilmelidir.
 6. Telif, çeviri ve derleme yazılara telif ücreti ödenir. Telif yazılara 200 sözcük için 100 TL., çeviri yazılara 200 sözcük için 75 TL, derleme yazılara 200 sözcük için 50 TL. ödenir.
 7. Yayım lanmayan yazılar, geri gönderilmez.
-